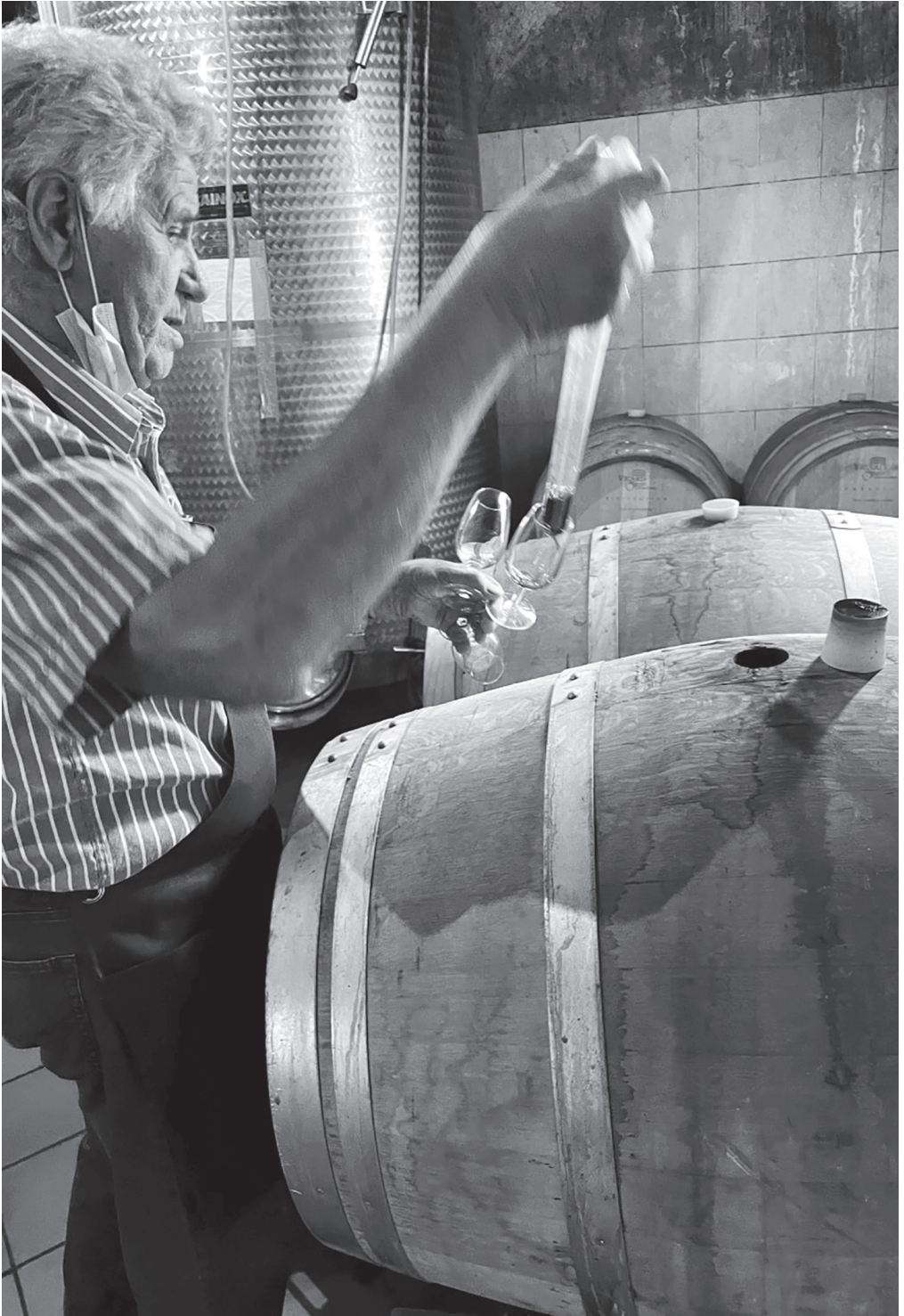

Wat in het vat zit, verzuurt niet

Er zijn in de Nederlandse taal veel spreekwoorden en gezegdes waarin het woord 'oud' of het thema 'ouderdom' en 'ouder worden' een rol spelen. Bekende en minder bekende uitdrukkingen, die doorgaans vooral door de oudere generatie worden gebruikt en niet passen in de korte tekstberichten vol met emoticons van de nieuwe generatie. Uitdrukkingen zoals 'Abraham gezien hebben', 'op een oude fiets moet je het leren', 'de tand des tijds doorstaan', 'het verstand komt met de jaren', 'zijn wilde haren verliezen' en 'een vos verliest wel zijn haren maar niet zijn streken', zijn misschien wel de bekendste en meest gebruikte. Persoonlijk komt bij mij als ik werk aan het themanummer ook de uitdrukking 'wat in het vat zit, verzuurt niet' op. Ik zal uitleggen waarom. Ruim vijf jaar geleden had ik mijn eerste redactievergadering van *Groepen* en sindsdien is het idee van een themanummer over ouderen een regelmatig terugkerend onderwerp van gesprek geweest op de redactievergaderingen. Maar naast het werk van Yalom over existentiële psychotherapie uit 1980 kwamen wij als redactie niet direct op namen van collega-(groeps)therapeuten die werken met ouderen. De artikelen in *Groepen* die direct of indirect betrekking hebben op de doelgroep ouderen zijn op één hand te tellen. Oud-hoofdredacteur Arnout ter Haar schreef in 2011 over pesten in het verzorgingstehuis

en liet zien dat pesten binnen groepen niet leeftijdsgebonden is. Hij concludeerde tevens dat er gezien de toenemende vergrijzing sprake lijkt te zijn van een nog onontgonnen terrein voor de NVGP en de groepstherapeut. Marja van Aken vroeg in 2015 aandacht voor de ouder wordende (groeps)therapeut, waarbij ze mooi de professionele en persoonlijke uitdagingen voor de ouder wordende (groeps)therapeut beschreef. Zij benadrukte het omgaan met de inherente gevoelens die bij het ouder worden horen, zoals verlies, eenzaamheid en wanhoop, maar ook de ruimte voor positieve kanten van het ouder worden. Zij deed daarbij een oproep aan oudere NVGP-leden om dit met elkaar te delen. Monique Leferink op Reinink schreef in 2018 in *Groepen* dat er te weinig werd gepubliceerd over psychotherapie bij ouderen en stelde dat ouderdom een gebied is waar menigeen liever aan voorbijgaat. Volgens haar is dat mogelijk gerelateerd aan eigen problemen met het accepteren van het ouder worden, onverwerkte conflicten met ouders en angst voor de dood. In haar bijdrage besprak ze twee boeken over psychotherapie met ouderen en haalde ze thema's aan als verlies; verlies van optimaal functioneren van het lichaam, verlies van waardering, verlies van een partner, familie en vrienden. Het stuk was tevens een pleidooi voor psychotherapie bij ouderen. Samen met Silvia Pol deed ik

verslag van het interview dat Damiaan Denys had met Irvin Yalom in 2020 over over de betekenis van het leven en zijn persoonlijke ervaringen met rouw. Dat was mede naar aanleiding van het overlijden van zijn vrouw Marilyn, met wie hij het boek *Een kwestie van dood en leven* schreef. Hierin beschrijven zij om en om hoe hun laatste maanden samen waren en Yalom beschreef zijn eerste maanden alleen.

Nu ik deze artikelen opnieuw lees, zijn het stuk voor stuk boeiende artikelen met belangrijke thema's als dood, rouw, verlies, eenzaamheid, omgaan met verandering, de positieve kanten van ouder worden en het bereiken van een laatste fase in het leven. Quin van Dam (2016) stelt in een van zijn artikelen dat psychotherapeuten hun vaardigheden op dit gebied dienen uit te breiden met kennis over existentiële doodsangst, maar ook dat vooral een ervaringsgericht aspect onontbeerlijk is om te leren om de heftige gevoelens te verdragen die dit onderwerp oproept.

Het onderwerp ouderen sluit tevens aan bij de huidige ontwikkelingen met de toenemende vergrijzing en de verdere ontwikkeling van het (psycho)therapeutisch behandelaanbod voor ouderen. De collega's van GGNet nemen ons hierin mee met een gevarieerd aanbod van artikelen. Na een algemene introductie op de ouderenpsychiatrie volgen artikelen over de plaats van de existentiële psychotherapie binnen de (ouderen) psychiatrie, over groepsbehandeling voor ouderen in de specialistische ggz en over beeldende therapie binnen een deeltijdbehandeling voor ouderen. Verder is er een ervaringsverhaal van een cliënt, een column over wat het therapeutisch werken ons leert

over het aansturen van teams en tot slot een verslag van de Lemion Summerschool over psychotherapie bij ouderen. Veel dank aan alle auteurs van GGNet Ouderen voor het delen van hun kennis via de artikelen in dit themanummer en met name aan Femke Versteegen van GGNet voor haar enthousiasme en inzet om dit themanummer samen met de redactie vorm te geven. Naast deze bijdragen is er ook in dit nummer weer de column van Sandra Schruijer. Dit keer schrijft zij over de gedragspsycholoog en nudging. Redactielid Monique Leferink op Reinink laat ons aanwezig zijn bij het NVVP-congres *Stille ontheemding* waar heel toepasselijk Salman Akhtar de dag afsloot met de lezing *Entering old age*.

Terugblikkend op dit nummer en de thema's die hierin terugkomen kan ik alleen maar hopen dat veel van de lezers, jong en oud, geïnspireerd worden om stil te staan bij deze kwesties van leven en dood. Bij uzelf, maar vooral ook bij de cliënten die wij dagelijks zien in de behandelkamer of in onze groepen. Jong en oud. Ik ben als hoofdredacteur dan ook erg blij dat wat jaren geleden al in het vat van de redactie zat, niet is verzuurd.

Salvatore Vitale

Literatuur

Aken, M. van (2015). Hoezo nog?! *Groepen. Tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie*, 10(1), p. 28-33.

Dam, Q. van (2018). Existentiële doodsangst, een lacune in de psychoanalyse. *Tijdschrift voor psychoanalyse*, 24(1), p. 30-43.

Haar, A. ter (2011). Pesten in het verzorgingstehuis. *Groepen. Tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie*, 6(4), p. 5-16.

Leferink op Reinink, M. (2018). Psychotherapie met ouderen. *Groepen. Tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie*, 13(1), p. 73-76.

Pol, S. & Vitale, S. (2020). Retrospectie. Een verslag van het interview van Damiaan Denys met Irvin Yalom. *Groepen. Tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie*, 15(4), p. 46-51.

Yalom, I.D. (1980). *Existential psychotherapy*. New York: Basic Books.

Yalom, I.D. & Yalom, M. (2021). *Een kwestie van dood en leven*. Amsterdam: Uitgeverij Balans.
